

3. Толкованов В.В. Інноваційні інструменти управління місцевими фінансами / В.В. Толкованов // Актуальні проблеми держ. упр. – 2012. – № 2 (42). – С. 171–178.

4. Указ Президента «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22.07.98 // Офіційний вісник України. – 1998. – №32.

5. Юркевич І. Децентралізація та реформування місцевого самоврядування в Україні / І. Юркевич // Актуальні проблеми правознавства. – 2017. – № 3 (11). – С. 100-104.

Кальнева А.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В УКРАЇНІ

Дуже багато людей в Україні все частіше починають замислюватися над тим, якою мусить бути «політична еліта», які в неї мають бути функції і як саме люди мають виокремити той самий прошарок населення, який називається «політичною елітою»

Політична еліта – це найвпливовіша частина правлячої соціальної верстви (класу), яка активно впливає на реалізацію її інтересів у владі, в політиці та взагалі у суспільному житті.

Процес формування справжньої політичної еліти в Україні є складним і суперечливим, оскільки виявляється нездатність розпоряджатися владою в інтересах держави.

В Україні, виходячи з особливостей її історичного розвитку, традицій, низки проблем та суперечностей, що накопичилися впродовж довгого часу, сформувався власний набір чинників, які вказують на параметри політичної еліти і, звичайно, потребують детальнішого аналізу.

Інтегральне поєднання дії всіх чинників призвело до можливості утвердження політичної еліти України як певного системного ядра політичної еліти і політичної системи загалом. Дослідження цього ядра та оцінка його важливості є ключовими для оцінки теперішнього стану державності України.

Значна частина політичної еліти(ліві партії), на відміну від країн Європи та Балтії не підтримала прагнення України до незалежності, демократичності та євроінтеграції. Їх погляди були зорієнтовані на відновлення Радянського Союзу та соціалізму.

На превеликий жаль, наша держава втратила дуже багато часу на боротьбу різних політичних сил за владу, за можливості бути завжди у владних структурах. Ця боротьба структурувалася в більшості різними економічними інтересами та зосереджувалася навколо питань про те, яка група політичної еліти буде контролювати доступ до розподілу економічних і фінансових ресурсів країни і здійснювати приватизацію національного надбання.

На думку М.Михальченка, сучасна українська політико-управлінська еліта розподіляється на три групи, це:

1. прихильники цінностей колишнього Радянського Союзу;
2. прихильники інтеграції до Європейського Союзу ;
3. нові політичні діячі, які не підтримають жодну з цих двох моделей розвитку України

Отже, роль еліти в політичній діяльності кожного суспільства відображають її функції:

- еліти відіграють вкрай важливу роль у визначенні політичної волі соціальних груп, усього суспільства і у виробленні механізмів реалізації цієї волі;
- еліти існують для того, щоб формувати політичні цілі своєї групи;
- еліти регулюють діяльність із політичного представництва групи, дозуючи підтримку, посилюючи або обмежуючи її;

– еліти є основним резервом керівних кадрів, центром добору й розміщення керівників на різних ділянках політичної діяльності та державного управління.

Деякі вітчизняні політологи вважають, що сучасна політична еліта, яка виникла після розпаду Радянського Союзу, сформувалася як «номенклатура», а також має певну «клановість». Д.Табачник так оцінює українську політичну еліту: «Молода Україна – держава без політичної еліти. Здобувши державну незалежність і суверенітет 1991 р., Україна виявилася, напевне, найбільшою у світі країною, яка не мала політичної еліти. Владний конгломерат із колишніх партійних функціонерів, колишніх політичних дисидентів можна було б назвати переделітою. Рівень політичної кваліфікації, загальної і правової культури, характер професійного і життєвого досвіду і т. ін. не дозволяють віднести ранній український істеблішмент до класу повноцінної еліти».

Таким чином, невідповідність сучасних суспільних цінностей українського соціуму міжнародним демократичним стандартам та несформованість демократичної політичної культури в Україні становить загрозу розбудові демократичного політичного режиму, проголошеної Конституцією державним курсом. Для того, щоб подолати розмежування між тоталітаризмом та справжньою демократією необхідно мати певне уявлення про саму сутність демократії. Треба, щоб переважна більшість українського суспільства, чітко розуміла, що якщо вона хоче розвиватися, рухатися вперед, бути конкурентно спроможною у світі, то треба припинити озиратися назад, бажаючи повернути систему Радянського Союзу. Сучасна політична еліта України має ознаки закритої підсистеми, яка є характерною для авторитарних та тоталітарних суспільств.

Можна визначити кілька етапів формування політико-управлінської еліти за період української незалежності:

– частина радянської «номенклатури» отримує статус нової політико-управлінської еліти, обіймає посади в органах законодавчої, виконавчої, судової влади. Трансформація відбувається природним шляхом;

– частина представників радянської еліти змінюють статус політико-управлінської в економічний простір, набуваючи приватну власність, скуповуючи потужності виробничих підприємств тощо;

– господарська еліта, що отримала статус підприємців, адаптувалася до нових ринкових умов, і поступово почала трансформуватись у політичну.

Так, аналізуючи склад російської еліти кінця 1994 р., О.Криштановська вказує, порівняно з радянським періодом відбулося певне зрушення в складі політичної еліти, хоч і незначне, зокрема омолодження правлячого прошарку, підвищення освітнього рівня її представників і загального оновлення. Тоді як в Україні після виборів 2010 р. у більшості випадків до влади прийшли представники бізнесу, які сприймали Україну не як свою державу, яка потребує гарного керівництва, а як свою власність, а також застосовуючи нерідко незаконні методи, такі як підкуп виборців тощо. Звідси можна зробити висновок, що до влади прийшли не професіонали у сфері публічного управління, а в багатьох випадках люди аморальні, не патріотичні. Які інколи навіть не здатні відстояти інтереси своєї держави, в яких відсутнє стратегічне мислення, інколи навіть із кримінальним минулим, у діях яких переважають особисті і кланові інтереси над інтересами суспільними, що позначається на виробленні ефективної державної політики.

Політична еліта надто динамічна, часто абсолютно не прогнозовано переходить з одного політичного табору до іншого. Демократичні сили в Україні за всі роки незалежності так, на жаль, і не змогли поставити загальнонаціональні інтереси України вище за особисті та партійні, поступитися політичними амбіціями на догоду національному інтересу. Перехід від мажоритарної до пропорційної системи виборів ще більше загострив цю проблему і, на мою думку, консолідації національної еліти аж ніяк не посприяв і не посприяє.

Україна нині не має системної відповіді на кадровий виклик часу і це є однією з причин зростання соціально-політичного напруження в суспільстві. У країні відсутня система національного відбору талановитих кадрів для

державного управління на різних рівнях. Але замість цього створено кланово-корпоративну систему ротації еліти – коли на місце одних кланових структур приходять інші. Це ні в якому разі не може позитивно впливати нбa політичну ситуацію в нашій державі. Варіантом виходу з такої ситуації може стати більше залучення інтелектуальної еліти до управління країною та участі в політичних процесах. Дуже важливо створити можливості самореалізації для молоді, яка має усі таланти і бажання впливати на політичні процеси у своїй державі.

Нинішня система управління в Україні потребує яскравої, енергійної, рішучої особистості управлінця, мало пов'язаної зі старою ідеологією, вважає М.Пірен. В активі таких елітарних управлінців будуть сучасні вітчизняні потреби державотворення, справді спрямовані на користь українському суспільству. Сучасний управлінець повинен мати репутацію професіонала – розумного й порядного, здатного до боротьби за правду, готового до виправданого ризику, інновацій, людини, яка здатна швидко перекваліфіковуватись, вивчати іноземні мови і світовий досвід управління. Там, де на історичну сцену виходить справжня еліта, починають діяти інші, відмінні від законів кількості, якісні характеристики. У новій політиці управління все визначатиме якість, професіоналізм, громадянська позиція щодо держави й народу. Суттєвими для формування ціннісних орієнтацій елітарного управлінця є риси характеру, притаманні сильній, творчій особистості, а також типологія характеру, на що слід звертати увагу в процесі праці. Усі серйозні політичні сили України на сьогодні являють собою великі політичні системи. Таким чином, у людини, яка починає свій шлях у політиці, виникає потреба адаптуватись до цієї політичної системи або бути відкинутою нею.

У цілому процесу формування української політико-адміністративної еліти ще далеко до завершення, і для неї характерні не тільки глибокі ідеологічні розбіжності між різними прошарками, а й не менш значущі регіональні відмінності. Тільки зміцнення незалежної держави може стати фундаментом сильної національної політичної еліти, здатної мислити і діяти відповідно до сучасних реалій.

Але ще хочу додати, що народ також впливає на політичну еліту. Оскільки саме він її обирає та легітимізує її дії, а отже і мусить нести відповідальність за свій вибір.

Отже, можна зробити висновок, що політична еліта України має такі критерії як: клановість, пристосованість, переважання власних інтересів над державними, розрив між представниками еліти та суспільством. За роки незалежності в Україні не була сформована певна «аристократія», справжня еліта, яка була б готова до того, щоб робити нашу державу дійсно квітучою, самостійною, демократичною, яка б змогла бути конкурентом навіть для самих заможних та успішних країн світу, яка прагнула б стати провідником для суспільного об'єднання та відродження України. Процес переходу від тоталітаризму до демократії дуже болісний, але ми маємо пройти цей шлях заради майбутнього нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Політологія: підручник / Ю.М.Розенфельд, Л.М.Герасіна, Н.П.Осіпова, М.І.Панов, О.М.Сахань, О.В.Ставицька – Харків: Право, 2001., – 460 с.
2. Пірен М.І. Публічна політична діяльність : навч. посіб. – К.: НАДУ, 2009. - 320 с.
3. Михальченко М. Пошук лідерів: чесних, талановитих справедливих // Політ. менеджмент. – 2006. – Спец. вип. – С. 15-22
4. Журавський В., Кучеренко О., Михальченко М. Політична еліта України: теорія і практика трансформації. – К.: Логос, 1999. – 365 с

Іващук Інеса Миколаївна,

студентка факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник – д. політ.н., професор, Мамонтова Е. В.,
Національний університет «Одеська юридична академія»